

Krhka ravnotežja:

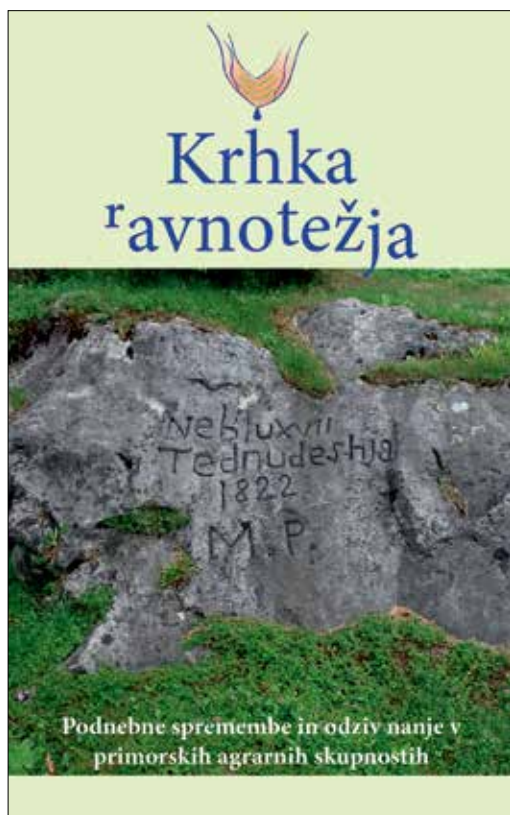
Podnebne spremembe in odziv nanje v primorskih agrarnih skupnostih

Ob koncu preteklega leta je v okviru projekta Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanje izšla knjižica Krhka ravnotežja, Podnebne spremembe in odziv nanje v primorskih agrarnih skupnostih. Financiralo ga je Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo s sredstvi Sklada za podnebne spremembe, zato je publikacija brezplačna (naročiti jo je mogoče na naslovu nevenka.bogataj@acs.si). Več o projektu in partnerjih je na povezavi <https://enovicke.acs.si/je-v-projektu-pcviz-se-kaj-odprtega/>. Knjižico je izdal Andragoški center Slovenije v Ljubljani, ki je bil vodilni projektni partner ostalim nacionalnim javnim zavodom v izobraževanju, uredili pa sta jo dr. Nevenka Bogataj in Marica Uršič Zupan. Pri izdaji knjižice sta sodelovala tudi Agencija

RS za okolje oziroma Meteorološko društvo in Zavod za gozdove Slovenije.

Uvodoma so prikazane podnebne spremembe na Primorskem, s številnimi kazalniki preteklih sprememb, prognozami za prihodnost, zlasti za kmetijstvo in gozdarstvo. V nadaljevanju je opisan nastanek, ponovna vzpostavitev in pomen agrarnih skupnosti (AS) ter gospodarjenje danes, s kazalniki uspešnosti. V Sloveniji je ponovno vzpostavljenih okoli 640 agrarnih skupnosti, ki imajo v lasti okoli 3,7 % površine. Največ jih je registriranih na primorskem, kar 121 (obalno-kraška in Goriška statistična regija). V lasti imajo okoli 46.700 ha zemljišč, kar predstavlja 12,5 % ozemlja Primorske (11,3 % Goriške in 14,1 % Obalnokraške statistične regije). V AS je vključeno okoli 5.400 članov. Največji delež zemljišč v lastništvu agrarnih skupnosti prekrivajo gozdovi (77 %), preostala zemljišča so travniki (okoli 7 %), ostalo pa zaraščajoče, nerodovitno ali pozidano zemljišče.

V nadaljevanju so prikazane motnje v preteklih letih in odzivi agrarnih skupnosti nanje. Opisani so tudi nekateri primeri dobrih praks pri gospodarjenju agrarnih skupnosti ter izvajanju ukrepov sanacije ob vremenskih motnjah v preteklih letih, zlasti ob velikem žledolomu v letu 2014, velikem požaru v letu 2022, sušah, razvoju podlubnikov in več vetrolomih v preteklih in zlasti v zadnjem letu. Odzivnost in uspešnost pri gospodarjenju in s tem tudi odzivanje na podnebne spremembe je odvisna od aktivnosti agrarnih skupnosti, ta pa predvsem od urejenosti lastniških razmer. V zadnjih letih se to kaže zlasti v sposobnosti registracije po novem Zakonu o agrarnih skupnostih (Uradni list RS, št. 74/15, ZAgRS), saj ta močno olajša gospodarjenje agrarnim skupnostim tudi pri poslih, ki presega redno upravljanje z zemljišči. Do izida publikacije jih je bilo registriranih po novem zakonu 23 (19,0 %), kar nekaj pa jih je v postopku preoblikovanja. Tiste AS, ki se po poteku prehodnega obdobja ne bodo uspele registrirati po novem zakonu, bodo praktično postale navadne solastniške skupnosti, kar bo predstavljal velik problem

Slika 1: Naslovnica knjige Krhka ravnotežja

pri delovanju AS. Na Primorskem so posestne razmere še posebej neugodne, razdrobljene, dodatni problem so tudi lastniki, ki so bili v preteklosti zaradi obmejnega prostora razseljeni in so danes nepoznani. Zato so agrarne skupnosti, če imajo ustrezno urejeno zastopstvo, pomemben in skrben lastnik, saj je poprečna posest AS kar 385 ha. Na uspešnost, zlasti pri gospodarjenju z gozdovi, kaže tudi izbor najbolj skrbnih lastnikov gozdov Zavoda za gozdove Slovenije, saj je bilo v zadnjem desetletju v OE Tolmin in Sežana izbranih kar 8 agrarnih skupnosti za najbolj skrbne lastnike v posameznih letih, to so Čezsoča, Livek, Dol Otlica, Škofije Zavrhek, Mrše, Divača in Vrhpolje.

Na koncu so podane tudi splošne smernice prihodnjega razvoja agrarnih skupnosti, smernice za izobraževanje, gospodarjenje s skupnimi gozdnimi zemljišči, za interno delovanje ter za sodelovanje agrarnih skupnosti z deležniki. Posebej je izpostavljeno izobraževanje skupnosti in njenih članov, saj je vključenih v agrarne skupnosti kar 5.370 članov, kar je razvidno tudi iz priloženega tabelarnega pregleda vseh agrarnih skupnosti z osnovnimi podatki in značilnostmi, ter kartnim prikazom zemljišč v lasti agrarnih skupnosti.

Edo KOZOROG
Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin